

Na Ruana Kerekere'a Sa Paul Fuana Ngwae Fa'amamana Ki 'I Korint

Ti fa'amanata 'oso'oso kira saea fasi sa Paul sokea ngwae 'i Korint ki, du'ungana sa Paul saesaea nia ke leka siada, bore ma nia noa'a kasi dao. Nia ka kerekere na'a fuada, ma noa'a nia kasi leka na'a. Ma fa'amanata 'oso'oso kira saea fasi sa Paul noa'a kasi mamana go'o. Ma kira ka saea ne'e nia noa'a la'u lifurongo mamana sa Jesus Christ. Na ngwae fa'amanata 'oso'oso ne'eri 'i Korint, kira noa'a la'u na ngwae eta fa'amamana 'i Korint. Sa Paul saeda 'ani, "Ngwae ma'i ili ki." Ma fa'asia 11:22, kulu saiana ne'e kira ngwae 'i Jiu ki. Na ngwae fa'amanata 'oso'oso ne'eri, kira liu musi kula fuana fa'amanata'anga. Ma ngwae ki folida fuana fa'amanata'anga kira.

Na ngwae fa'amanata 'oso'oso ne'eri, kira sasi ru ki ta'ifau fuana fa'alilana mamana'anga sa Paul 'i Korint, fasi 'iri kira'a talada ngwae ki kike alafafida ne'e kira fa'ina'ona'o fuana ngwae 'i Korint, ma kika ngali mani 'oro 'uana fa'amanata'anga kira.

Saena kerekere'a ne'e, sa Paul ka olisia soke'a 'oro ne'eri ki. Ma na kerekere'a ne'e nia ala'a liu mala sulia sa Paul talana, ma sulia na non-ifi'anga nia ana nonina, ma manata 'abera'anga nia fuana ngwae God ki. Nia fa'ata'inia ne'e nia rao ma'udi fuana God 'ani maurilana ta'ifau.

Na ru talinga'i ki saena buka ne'e:

Rao'a sa Paul fuana ngwae fa'amamana ki 'i
 Korint & 1:1—7:16
 Kwate fiku'a fuana 'afilana ngwae ki 'i
 Jerusalem & 8:1—9:15
 Sa Paul na ngwae ni lifurongo mamana &
 10:1—13:13

¹ Nau'a sa Paul, ta ngwae lifurongo ana sa Jesus Christ sulia na kwaiogai'anga God. Nau'a fa'inia sa Timoti na ngwae asina kia, kero'o kerekere kwau fuamu'a na ngwae God ki ne'e kamu tua saena ma'e fanoa doe 'i Korint, ma fuana ngwae God ki ta'ifau logo ne'e kira tua saena aba'i kula 'i Gris.

² Nau ku fo'o fasi 'iri God na Ma'a kia ma na Aofia sa Jesus Christ ka kwai'ofe amu'a ma ka kwatea na aroaro'anga fuamu'a.

Sa Paul ba'atafea God

³ Kulu ba'atafea God na Ma'a sa Jesus Christ na Aofia kia. God ne'e na Ma'a ana kwaimanatai'anga fuaka, ma nia na'a ne'e gwalona na kwaigwale'anga ki ta'ifau. ⁴ God kwai'afi aka, kaida'i kulu to'o ana 'afita'i'anga ki, fasi 'iri kuke 'afia logo ti ngwae ne'e kira dao to'ona na kwalukaela 'afita'i'anga ki. Kulu bolo fuana 'afilana ngwae ki, sulia na kwai'afi'anga ne'e God kwatea fuaka. ⁵ Kulu dao to'ona nonifii'anga 'oro ki, ka dil'ia ba sa Jesus Christ nonifii. Bore ma God kwai'afi akulu ka doe logo, ka dil'ia ba nia kwai'afi ana sa Jesus Christ. ⁶ Kaimili nonifii fasi 'iri ka 'afi kamu ma ka fa'amauri kamu. Ana kaida'i kaimili nonifii, God 'afi kaimili, ma kaimili ka 'afi kamu logo, ma mika fa'angasingasi kamu. 'Una'eri muke

bolo fuana mabetau'a ana kaida'i kamu liu ana nonifii 'anga di'ia logo ne'e kami liu ana. ⁷ Ma kaimili saiana ru ne'e: Ana kaida'i kamu liu ana nonifii 'anga di'ia logo ne'e kami liu ana, God ke ba'a 'afi kamu, di'ia logo nia 'afi kaimili.

*Sa Paul dao to'ona 'afita'i'anga doe saena aba'i kula 'i Asia
(Acts 19:23-41)*

⁸ Ngwaefuta kina, kaimili oga muke saiana ne'e 'afita'i'anga doe ne'e kami dao to'ona kaida'i kami tua saena aba'i kula 'i Asia. Ana kaida'i ne'eri, kaimili fia fasi kami ke mae, sulia na 'afita'i'anga ne'eri doe ka tasa. ⁹ Kami fia fasi ne'e maurilami'a saena magalia karangi ka sui na'a. Ma kaimili saiana na ru ne'eri ki fuli fuaimili, 'iri noa'a kami kasi fito'o ana kaimili talami'a, bore ma kami ka fito'o ana God lala ne'e saiana ta'elana na ngwae ne'e mae ki. ¹⁰ God ka 'afi kaimili fasi 'iri kami kasi mae ana 'afita'i'anga ne'eri ki. Ma nia ke ba'a kwai'afi aimili logo fasi 'iri na malimae kaimili ki noa'a kasi bolo fuana saungilaimili. Kaimili ka fito'o ana nia ke ba'a kwai'afi aimili 'una'eri, ¹¹ ana kaida'i kamu 'afi kaimili 'ani na fo'onga'a kamu ki. Nia ne'e, God ke ba'a kwai'afi aimili sulia ne'e ngwae ki kira fo'o 'una'eri fuaimili ana kaida'i 'oro ki. Nia ne'e, na ngwae 'oro ki kira ka ba'atafea God sulia na kwai'afi'anga nia fuaimili.

Sa Paul noa'a liu ka tala'i rora ana ngwae 'i

Korint ki*

¹² Ngwaefuta kina, kami manata ba'alafe osi'ana kami sai le'a ana abula'anga kami fuana na ngwae ki ta'ifau le'a ma ka mamana, ma ka tasa fuamu'a. Na abula'anga kami ka 'una'eri noa'a la'u sulia na liato'o ana ngwae ki, bore ma sulia na kwai'afi'anga God fuaimili. ¹³⁻¹⁴ Na kerekere'a nau ki fuamu'a, kira talangwara'u fuana malinga'ilani. Bore ma noa'a kamu kasi sai le'a ami'a ana kaida'i ne'e. Ma nau ku oga kamu ke ba'a sai le'a aimili, 'iri ana fa'i asoa na Aofia sa Jesus ka oli ma'i, muke ba'a saele'a fa'i kami, di'ia logo ne'e kaimili saele'a fa'i kamu.

¹⁵ Ma sulia nau ku sai le'a ana ne'e kuke ba'a saesaele'a fuana lisilakulu kwai liu, nau ku naia 'uana dao'a to'omu'a ana ruana kaida'i, 'iri nau ku kwai'afi amu'a. ¹⁶ 'I na'o nau ku fia fasi ana kaida'i nai leka 'uana 'i Masedonia, nai ba'a liu kwau siaumulu. Ma ana kaida'i nau ku oli ma'i nai ba'a liu logo siaumulu, fasi 'iri muke kwai'afi aku ana lekalaku 'uana aba'i kula 'i Judea. ¹⁷ Sui bore 'ana nau ku naia dao'a ro ru fuamu'a 'una'eri, nau noa'a kusi dao na'a to'omu'a. Kamu kasi fia fasi ne'e manataku rokisi kwai liu ana kaida'i 'oro ki du'ungana nau noa'a kusi dao siaumulu. Nau noa'a kusi di'ia ngwae ana magalia ne'e kira fata 'uri, "Iu, nai ba'a sasi 'uira," ma buri 'ana kira ka fata

---

* **1:11** Ti malimae ana sa Paul, kira saea fasi sa Paul sokea ngwae 'i Korint ki du'ungana sa Paul saesaea nia ke leka siada ma nia noa'a kasi dao. Nia ka kerekere na'a fuada ru fuila nia ke leka nama. Ma kira ka 'uri, "Ngwae ne'e sa Paul fatalana kasi mamana go'o." Ma kira ka saea ne'e nia noa'a la'u lifurongo mamana sa Jesus Christ.

lala 'uri, “Nau noa'a naisi sasi go'o 'uira.” ¹⁸ Na fatalaku mamana di'ia logo na fatalana God ne'e mamana ¹⁹ sulia manataku di'ia logo manatana sa Jesus Christ na Ngela God ne'e kaimili sa Silas fa'inia sa Timoti kami fatatalo'ania fuamu'a. Ma manatana sa Jesus noa'a kasi rokisi kwai liu ana kaida'i 'oro ki. Bore ma nia na'a ne'e ngwae ne'e saea, “'Iu, nai ba'a sasi 'uira,” ma nia ka sasi 'una'eri. ²⁰ God fa'a ali'afua na fata alanga'inga nia ki ta'ifau 'ani sa Jesus Christ. Ma kulu alafafia ne'e sa Christ fa'a ali'afua na fata alanga'inga God. 'Una'eri kuka ba'atafea God. ²¹ Ma God kwatea ma kaimili fa'i kamu'a logo, kulu ka tua ratai fa'inia sa Jesus Christ. Ma God logo ne'e fili kia, ²² ma ka alua na toto akulu fuana ngwae nia ki 'ani Ano'i ru Abu. Nia kwatea na Ano'i ru Abu fuaka 'uana tua'a saena mangoka, fasi 'iri kuka sai logo ana God ke ba'a kwatea na ru le'a 'oro ki fuaka.

²³ Aia, God saiana na ala'anga nau ki mamana liu. Noa'a naisi leka kwau 'i na'o siamu'a 'i Korint du'ungana noa'a naisi oga balufilamu'a fuana na ru ba kamu sasi'i ki. ²⁴ Noa'a kami kasi oga ne'e mike gwaunga'i fafi kamu 'ani su'uma'ilamu'a ana tae ki ne'e kamu fa'amamana ani. Sulia kami saiana na fa'amamana'anga kamu ana sa Jesus ni'i ngasin-gasi'a na'a. Bore ma kami oga mike kwai'afi amu'a, 'iri muke saele'a.

2

¹ Kaida'i ba sui nau ku dao siamu'a, nau ku balufi kamu, ma nau ku fa'aliadila kamu. Du'ungana tae ba noa'a naisi leka go'o kwau siaumulu la'u, osi'ana noa'a naisi

oga fa'aliadilalamu'a la'u. ² Fuila kamu ke fa'asaele'a nau. Ma di'ia nau ku fa'aliadila kamu, tama sa tai mo ne'e ka fa'asaele'a nau? Noa'a go'o ta ngwae, sulia nau ku kwate kamu ka kwaimanatai. ³ Du'ungana ru ne'e, noa'a naisi leka kwau siaumulu, bore ma nau ku kerekere* kwau fuaumulu fuana fa'asagalana ti ai amu'a. Ma kaida'i nai ba'a dao kwau siamu'a, kamu kasi fa'aliadila nau 'ani ru baera. Kamu na ngwae ne'e nau ku oga muke fa'asaele'a nau. Sulia nau ku saiana di'ia nau ku saele'a, tama kamu ta'ifau muke saele'a logo. ⁴ Kaida'i ba nau ku kerekere kwau fuamu'a, nau ku kwaimanatai liu, ma na kafo 'i maaku ki ka afe sulia nau ku angi. Noa'a nau kusi kerekere kwau fuamu'a fasi 'iri muke liadila, bore ma nau ku kerekere kwau 'iri muke saiana na alafe'anga doe nau fuamu'a ta'ifau.

Na rufuanatalana na ngwae abula ta'a

⁵ Aia, ma fuana na ngwae ne'e abula ta'a ma ka etangia liadila'anga ne'e safitakulu. Nia fa'aliadila nau, bore ma nia ka fa'aliadila kamu ka tasa. Na liadila'anga baera nia

---

* **2:3** Tae ne'e sa Paul ka saea 'i ne'e ma ana 7:5-16 kwate ma kulu saiana ti ngwae fa'amamana kira fulia ru ta'a liu ki. Sali sa Paul ala'a sulia ta ngwae fa'amamana nia fata fa'alia sa Paul maana fikuta'i ngwae ta'ifau. Nia fata 'uri, "Sa Paul nia noa'a la'u lifurongo mamana sulia ala'a lana noa'a kasi mamana." 'Una'eri ba leka'a baera (2:1) ka fa'anonifii'a liu na'a. Ma kulu ka lisia ana 2:5-10 na ngwae ne'eri fata fa'ali liua na'a sa Paul talana. Sa Paul nia ka kwatea sa Titus fa'inia ta kerekere'a, ma ka saea ngwae fa'amamana ki kike balufia na ngwae ne'eri. Ana 2:5-11 kulu lisia ne'e kira balufia ngwae ne'eri.

sui na'a, osi'ana ⁶ 'orolamu'a kamu kwatea kwa'ikwa'inga fuana ngwae baera, ma ka bolo na'a. ⁷ Ma ana kaida'i ne'e, le'a fuana muke rufuanata na'a ana, ma muke fata kwairadu'a fuana, 'asu nia kata kwaimanatai liu, ma ka oli fa'i buri. ⁸ Nia ne'e, nau ku gani kamu fasi 'iri muke fa'ata'inia fuana ne'e kamu alafe mamana fuana. ⁹ Du'ungana tae ba nau ku kerekere kwau 'i na'o sulia nau ku oga nai ili kamu, 'iri nau ku dao to'ona di'ia muke ro'osulia na ala'anga totonga'i nau ki ta'ifau. ¹⁰ Ma kaida'i kamu rufuanata ana ngwae baera, nau'a bore nau ku rufuanata logo ana. Ma nau ku rufuanata ana ka sui na'a ngwae ba fulia ru ta'a fuaku. Sa Christ saiana ne'e nau ku rufuanata ana, 'iri nau ku 'afi kamu 'ani tua fikua le'a. ¹¹ Ma nau ku oga nai rufuanata ana, 'asu sa Saetan kata liufi kulu. Sulia kulu saiana nia oga ka sasia 'afita'i'anga ki akulu.

Kaida'i sa Paul tua 'i Troas nia manata 'abera sulia ngwae 'i Korint ki

¹² Aia, ana kaida'i nau ku dao 'i Troas[☆] 'uana fa'atalo'a 'ani Fa'arongo'a Le'a sulia sa Jesus Christ, nau ku dao to'ona na Aofia nia kwate ka talangwara'u fuaimili 'iri kami ka rao 'i ne'eri. ¹³ Sui bore 'ana ka 'una'eri, nau ku manata 'abera doe liu 'uamu'a, sulia noa'a naisi dao to'ona ngwaefuta kia sa Titus, ngwae ba ngali ala'anga suli kamu. Nia ne'e kwate ma nau ku fata ni oli oli'a fuana ngwae ki 'i Troas, ma nau ku leka na'a 'aku 'uana 'i Masedonia fuana dao'a to'ona sa Titus.

☆ **2:12** Acts 20:1

Na rao'a sa Paul

¹⁴ Aia, nau ku ba'atafea God sulia nia kwatea kulu ka tua ratai fa'inia sa Christ. Ana kaida'i ki ta'ifau, sa Christ tala'i kia saena kwaikwaili-ufi'anga nia 'i na'ona ngwae ki ta'ifau. Ma God ka kwate kulu ka fata talo'ania na fa'arongo'a sulia sa Jesus Christ ana fanoa ki ta'ifau. Ma na fa'arongo'a ne'eri, nia di'ia ta ru moko le'a ne'e leka 'uana kula ki ta'ifau. ¹⁵⁻¹⁶ Kaida'i kulu fa'arongo 'una'eri sulia sa Jesus Christ, kulu kwate ma God ka saele'a. Ma kulu kwatea na 'ai moko le'a ana na Fa'arongo'a Le'a ka liufia saena fanoa ki ta'ifau. Ma na ngwae ne'e kira ka to'o ana mauri'a firi, na Fa'arongo'a Le'a di'ia na ru moko le'a ne'e ngalia ma'i na mauri'a firi fuada. Ma na ngwae ne'e kira ngalia kwa'ikwa'inga fa'asia God, na Fa'arongo'a Le'a di'ia na ru moko ta'a ne'e saungida kika mae.

Aia, nia lia di'ia noa'a ta ngwae kasi bolo fuana fa'atalo'a 'ani Fa'arongo'a ne'e. ¹⁷ Ma noa'a kaimili kasi di'ia na ngwae 'oro ne'e kira fa'arongo 'ani na fatalana God fasi 'iri kira ke toda 'ani mani. Bore ma kaimili fa'atalo 'ania na Fa'arongo'a Le'a, sulia God nia araba'e kaimili. Kami ka saea na ru mamana ki 'ani ngasingasi'a sa Jesus Christ. God saiana na ru ki ta'ifau ne'e kami sasi'i.

3

Na fau alanga'inga faolu ana Ano'i ru Abu

¹ Kaida'i kami ka ala'a sulia na rao'a kami 'una'eri, noa'a kamu kasi fia fasi kami ka lafe. Kaimili noa'a 'iri bo'obo'o 'uana ti ngwae matamata ne'e kike kerekere suli kaimili fasi

'iri kamu'a ka sai ami'a ne'e ngwae rao God ki. Ma kaimili noa'a 'iri bo'obo'o 'uamulu fuana kerekere'a suli kami fuana ti ngwae matamata, fasi 'iri kike sai aimili ne'e kami ngwae rao God ki. Ti ngwae matamata kira sasi 'una'eri, bore ma kaimili noa'a. ² Kamu'a na'a ne'e di'ia na kerekere'a 'una'eri, osi'ana na fa'amamana'anga kamu fa'ata'inia ne'e kaimili lifurongo mamana ki. Kaimili fa'inia na ngwae ki ta'ifau kaimili saiana ru ne'eri. ³ Ma na fa'amamana'anga kamu ne'e di'ia na kerekere'a ne'e fa'ata'inia kaimili na lifurongo ki, ma sa Jesus Christ ne'e keresia ru ne'eri, ma ka kwatea fuaimili. Ma nia noa'a kasi keresia 'ani kafo goa fuana kerekere'a, bore ma nia keresia lala 'ani Ano'i ru mauri God. Ma nia kasi kerekere 'i fafona ta fau di'ia na taki ki ne'e God kwatea fuana sa Moses, bore ma nia kerekere saena maurilakulu.

⁴ Kaimili fa'amamana daofa'i liu na ru ne'eri ki nia mamana, du'ungana kaimili fito'o ana God ne'e 'afilami'a osi'ana sa Christ. ⁵ Noa'a kaimili kasi saea ne'e kaimili bolo fuana rao'a ne'eri osi'ana na sai 'i ru'anga kaimili ki. Bore ma God ne'e kwatea na ngwaluda'anga fuaimili 'uana rao'a fuana. ⁶ God na'a ne'e kwai'afi aimili, fasi 'iri mika bolo 'uana fa'amanata'anga sulia na fau alanga'inga faolu nia. Ma na fau alanga'inga faolu ne'eri, noa'a la'u na ru ana taki sa Moses keresi'i ki, bore ma nia na ru ana Ano'i ru Abu. Sulia na taki ki kwatea mae'a, bore ma na Ano'i ru Abu kwatea mauri'a firi.

⁷ Ma 'i na'o ma'i, ana kaida'i God keresia na taki ki fafona na reba fau ki, na madakolana God nia ngwasinasina kalikalia sa Moses. Ma

na maana sa Moses ka ngwasinasina sulia na madakolana God, ma ka rara 'afia maana ngwae Jiu ki, ma nia 'afita'i kira ka lia 'uana na maana sa Moses, sui bore 'ana na ngwasinasinalana maana sa Moses ka koso na'a fa'asi ngwasinasina'anga. Aia di'ia na taki ne'e kwatea mae'a ka dao 'ani 'inoto'anga 'una'eri, ⁸ tama na 'inoto'anga ana raolana Ano'i ru Abu nia doe ka tasa. ⁹ Ma di'ia na fau alanga'inga ana taki ki ne'e kwatea kwai matalanga'inga nia 'inoto'a, tama na fau alanga'inga faolu ne'e kwatea kulu ka saga 'i maana God, nia 'inoto'a ka tasa. ¹⁰ Ma ana kaida'i ne'e, na 'inoto'anga ana fau alanga'inga ana taki ki nia di'ia ta ru 'o'o go'o, sulia na fau alanga'inga faolu ne'e 'inoto'a ka tasa. ¹¹ Na 'inoto'anga na fau alanga'inga ana taki ki, nia koso na'a. Bore ma 'inoto'anga na fau alanga'inga faolu ne'e tua tua firi.

¹² Ma sulia kulu sai le'a ana na fau alanga'inga faolu, nia ne'e kwate ma noa'a kami kasi ma'u 'uana fa'atalo'a fuamu'a. ¹³ Noa'a kami kasi di'ia sa Moses ba alua 'aba lau'ua fafia na maana, 'iri na ngwae Jiu ki noa'a kira kasi lisia na ngwasinasina'anga ba 'i maana nia koso na'a fa'asia ngwasinasina'anga. ¹⁴ Ma 'i na'o ma'i, na manatada ngwae Jiu ki kira ngasi. Ma ana kaida'i ne'e logo, kaida'i kira to'omani na Kerekere'a Abu, na manatada na ngwae Jiu ki di'ia kira suu fafia 'ani 'aba lau'ua ba sa Moses alua fafia maana, sulia 'afita'i kira ka saiana na ru mamana. Sa tai adulu ne'e fa'amamana ana sa Jesus Christ, God ka lafua na ru ne'e suu fafia na manatalana, fasi 'iri nia ka saiana ru

mamana.

¹⁵ Ma 'i ta'ena bore, kaida'i kira to'omani na taki sa Moses ki, noa'a kira kasi sai go'o ana. ¹⁶ Bore ma sa tai ne'e abula siana na Aofia, na Aofia ka lafua na ru ne'e suu fafia na manatalana. ¹⁷ Ma na Aofia ne'eri nia na Ano'i ru Abu. Ma di'ia ta ngwae ka to'o na'a ana na Ano'i ru Abu 'i saena maurilana, nia tua sakadola na'a. ¹⁸ Ma 'una'eri na maa kulu noa'a ta ru kasi fonea na'a, kira fa'ata'inia na raralana ngwasinasina'anga na Aofia. Ma na Ano'i ru Aofia rokisi kulu leleka kulu ka di'ia na Aofia 'inoto'anga kia.

4

¹ Sulia na kwaimanatai'anga God fuami'a, nia ka ba'e kami 'uana sasilana na rao'a ne'eri ana fa'atalo'anga. Nia ne'e, noa'a kami kasi mango fa'asia fa'atalo'anga. ² Ma noa'a kami kasi fulia na abula'anga ago ta'a ki fa'inia na ru ni fa'a 'leke'a ki. Ma noa'a kami kasi soke, ma noa'a kami kasi rokisia na fatalana God. God saiana ne'e kami fa'arongo 'ani ru mamana ki fasi 'iri ngwae ki ta'ifau kika fa'amamana ana rao'a kami. ³ Di'ia na Fa'arongo'a Le'a ne'e kami fa'arongo 'ani nia 'afita'i fuana malinga'ilana, tama nia 'afita'i go'o fuana na ngwae ne'e noa'a kasi ngalia na mauri'a firi. ⁴ Noa'a kira kasi fa'amamana, sulia sa Saetan suu fafia na manatalada. Sa Saetan gwaunga'i fafia ru ta'a ana magalia ne'e. Nia lui kira fasi 'iri noa'a kira kasi lisia na madako'anga ne'e leka ma'i fa'asia na Fa'arongo'a Le'a sulia na 'inoto'anga sa Jesus Christ ne'e na nununa God. ⁵ Noa'a kaimili kasi

fa'arongo 'ani kaimili talami'a. Bore ma kami fa'arongo 'ani sa Jesus Christ ne'e Aofia. Ma kami ka saea kaimili na ngwae rao sa Jesus ne'e nia araba'e kami fuana 'afilamu'a. ⁶ Ana kaida'i God saunga'inia na ru ki ta'ifau, nia fata 'uri, "Alu madako'anga ka rara saena ma'e rodo." Ma nia ka fa'amadakola logo na manataka, fasi 'iri kulu ka saiana God 'inoto'a ne'e sa Jesus Christ fa'ata'inia.

⁷ Na madako'anga ma na ngasingasi'anga ne'e rara saena nonimila nini'a ngwata'uta'u, nia di'ia ta ru le'a liu ne'e God alu 'i saena ta bili ru ngwata'uta'u. 'Una'eri, ngwae ki ta'ifau kira ka lisia ne'e kami to'o ana ngasingasi'anga doe fa'asia God, noa'a la'u ru kami talami'a. ⁸ Ana kaida'i 'oro kami dao to'ona 'afita'i'anga ki, ka 'una'eri bore 'ana, kaimili kasi mango fa'asia na rao'a kaimili. Ma ana ti kaida'i, kaimili kasi saiana tae ne'e ke ba'a fuli fuaimili, ka 'una'eri bore 'ana, kaimili fito'o 'ua ana God. ⁹ Ma sui bore 'ana kaimili ka to'o ana malimae 'oro ki, God noa'a kasi danga 'ani kaimili. Ma sui bore 'ana na malimae kaimili kira 'ui 'ani kaimili 'i ano, ma kaimili ka tata'e la'u. ¹⁰⁻¹¹ 'Iu, nia di'ia ne'e malimae kami ki saungi kami ana asoa ki ta'ifau, osi'ana kami fa'atalo sulia sa Jesus. Na nonimili di'ia na'a nia'a 'ani maelana, fasi 'iri ngwae ki kira ka lisia mauri'a nia 'i saena kaimili. ¹² Nia ne'e, kira ka oga saungilaimili, sulia na rao'a kaimili. Ma kamu'a nini, kamu ngalia na mauri'a firi, osi'ana na rao'a kaimili.

¹³ Na Kerekere'a Abu ba fata 'uri, "Nau ku fa'amamana ana God, ma nia ne'e kwate ma nau ku fata suli nia." Ma na fa'amamana'anga kaim-

ili nia 'una'eri logo, sulia kaimili fata sulia God osi'ana kami fa'amamana ana nia'a. ¹⁴ Kaimili saiana God ne'e ta'ea na Aofia sa Jesus 'uana mauri'a. Ma ka di'ia logo ne'e God ta'ea sa Jesus, nia ke ba'a ta'e kaimili 'uana mauri'a, ma ka ngali kaimili logo fa'i kamu 'uana tua'a fa'inia. ¹⁵ Kami liu 'i saena 'afita'i'anga 'oro 'una'eri ki, 'iri ke 'afi kamu. Ma ana kaida'i ne'e ngwae 'oro ki kira saiana na alafe'anga God fuana fa'amauri'anga, ma ngwae 'oro ki kira ka ba'atafe nia.

¹⁶ Osi'ana nia 'una'eri, noa'a kami kasi mango fa'asi fa'atalo'anga. Bore ma ana asoa ki ta'ifau, nonimi'a ke ngwaro fuana ngwata'uta'u 'anga, ma ana asoa ki ta'ifau logo God ka fa'angasingasia na mangomi'a. ¹⁷ Ma na 'afita'i'anga ne'e kami liu ana kaida'i ne'eri ki, ni'i ke ba'a sui. Ma sulia kami liu ana ru ne'eri ki, God ke ba'a kwatea na 'inoto'anga doe ne'e tuatua firi fuaimili. Ma na 'inoto'anga ne'e kaimili ke ba'a ngalia, nia doe ka tasa liufia na 'afita'i'anga ki ne'e kami to'o ani ana kaida'i ne'e. ¹⁸ Noa'a kaimili kasi manata sulia na ru ki ne'e kami saiana lisilana, bore ma kami manata sulia na ru ki ne'e kami kasi bolo fuana lisilani ana kaida'i ne'e. Sulia na ru ne'e kami lisi'i ki kasi tua tau, bore ma na ru ne'e kami kasi lisi'i ki ne'e tua tua kasi sui.

5

¹ Kulu saiana ana kaida'i ne'e nonika ka mae, bore ma God ke kwatea noni faolu ki fuaka fuana tua'a 'i langi. Sulia ana kaida'i ne'e, na nonika di'ia na luma ki saena magalia, ne'e kira ke

ba'a osia logo. Bore ma kuke ba'a tua saena noni ru ki ne'e God ka saunga'inia 'i langi. Ma na noni faolu kia di'ia luma ne'e tuatua firi. ² Ana kaida'i ne'e, kulu ka oga liu ilanga'ilana magalia ne'e, fasi 'iri God ke kwatea na noni faolu fuakulu ne'e teo 'i langi. ³ Ma ana kaida'i kulu tua 'i langi, kuke ba'a to'o ana noni faolu. ⁴ Aia, ma ana kaida'i kulu tua 'ua saena magalia ne'e, na nonika ka maruku sulia na 'afita'i'anga ki. Ma kulu kasi oga ilanga'ilana nonika ne'eri, bore ma kulu oga tua'a 'ani na noni faolu kia ki 'i langi, 'iri na nonika ne'e saiana mae'a, God ke ba'a rokisia 'ani noni ne'e abu fura ki ma ka tuatua firi. ⁵ Aia, God ka sasi aka'u na'a aka fasi 'iri nia ke fuli 'una'eri. Ma nia ka kwatea logo na Ano'i ru Abu ka fa'ata'inia ne'e God ke sasi mamana 'una'eri fuaka.

⁶ Nia ne'e sasi kulu kasi ma'u 'ani ta ru. Ma kulu ka saiana ana kaida'i kulu tua 'ua 'ani nonika 'i saena magalia, noa'a kulu kasi tua 'ua fa'inia na Aofia 'i langi. ⁷ Na Aofia ne'e kulu fa'amamana ana, nia'a na'a ne'e tala'i kia 'ani tua'a saena magalia ne'e, ma noa'a kulu kasi leka sulia na ru ne'e kulu lisi'i ki saena magalia. ⁸ Ma kulu kasi ma'u 'ania mae'a. Sulia kulu oga liua na'a leka'a kwau fa'asia noni'i ru ne'e ki saena magalia, 'iri kuke tua ana fanoa mamana kia 'i langi fa'inia na Aofia. ⁹ Aia, sui bore 'ana kulu ka tua 'ua saena magalia ne'e nama kulu ka tua 'i langi, na kwaiogai 'anga kia ne'e doe ka tasa na'a 'iri kuke fa'asaele'a na Aofia. ¹⁰ Ma kulu'a ta'ifau go'o, kuke ba'a uu 'i na'ona sa Jesus Christ, fasi 'iri nia ke matalanga'inia rao'a kulu ki. Ma nia ke ba'a kwatea na'a kwaiara'a ki

fuana ta'i ta'i ngwae'a akulu ne'e rao le'a fuana 'i saena magalia ne'e. Ma noa'a nia kasi ba'a kwatea ta kwaiara'a ki fuana ta'i ta'i ngwae'a ne'e raolana ta'a saena magalia ne'e.*

Na ngwae ki kwaima fa'inia God osi'ana sa Jesus Christ

¹¹ Kaimili fu'usi doe ana na Aofia, nia ne'e kami ka iliili 'uana 'afilana na ngwae ki fasi 'iri kira ka fa'amamana. God saiana ne'e kaimili fata mamana, ma nau ku oga muke saiana ru ne'eri logo. ¹² Ma na ala'alaku ne'eri, noa'a la'u fasi ne'e nai oga fata le'ale'a suli kaimili fuamu'a. Bore ma kami oga muke fu'usi doe ana rao'a saga kaimili, fasi 'iri muke bolo fa'inia olisilana ngwae ki ne'e kira fu'usi doe ana ru ne'e ngwae ki lia go'o 'ada ana maada ma noa'a la'u ana ru saena mango. ¹³ Ti ngwae kira fu'usi bolebole'a aimili. Aia, kira fata 'una'eri sulia kaimili rao ngangata fuana God. Ma ka mamana liu, kaimili kasi bolebole'a, ma nia ne'e sasi ma kaimili ka bolo fuana rao'a ngangata fuamu'a. ¹⁴ Kaimili rao ngangata, sulia kami saiana sa Jesus Christ ne'e alafe fuaka. Kaimili sai logo ana ta'ifilia sa Jesus Christ go'o ne'e mae olisia na ngwae ki ta'ifau, ma ka di'ia ngwae ki ta'ifau kira mae na'a fa'inia. ¹⁵ Nia mae 'iri ka fa'amauria na ngwae ki ta'ifau. Nia mae fasi 'iri na ngwae ne'e kira to'o ana mauri'a faolu, noa'a kasi tua go'o 'ada fuana sasilana na kwaiogai'anga kira ki, bore ma na kwaiogai

---

* **5:10** Sa Paul fa'amanata logo 'una'eri ana 1 Korint 3:13.

'anga sa Jesus Christ ne'e nia mae, ma ka tata'e logo fuana fa'amaurilada.

¹⁶ Nia ne'e, na manata'anga kia sulia ta ngwae noa'a kasi di'ia la'u na manata'anga ngwae ana magalia ne'e. Ma sui bore 'ana kaida'i ba sui ne'e na manata'anga kia ki 'una'eri sulia kulu manata rora fasi sa Jesus Christ nia ta ngwae go'o 'ana. Bore ma ana kaida'i ne'e, kulu saiana nia noa'a la'u ta ngwae 'o'o go'o 'ana. ¹⁷ Ma di'ia ta ngwae fa'amamana ana sa Jesus Christ, nia'a na ngwae faolu na'a. Na ru 'ua ki sui na'a, ma na ru faolu ki ka dao na'a ma'i. ¹⁸ God sasia ru ne'eri ki ta'ifau go'o sulia sa Jesus Christ. Nia ka rokisi kia fa'asia na malimae 'anga 'uana na ngwae kwaima nia ki. Ma nia ka kwatea rao'a fuaimili 'ani na rokisilana ngwae ki, fasi 'iri kika alu na'a na ngwae kwaima nia ki. ¹⁹ Na ru ne'e kami fa'arongo na'a 'ani ne'e God kwatea ngwae ki ta'ifau kira ka kwaima fa'inia sulia sa Jesus Christ. Ma nia ka rufuanata ana abula ta'anga'a kira ki. Ma nia ka kwatea na'a rao'a fuaimili 'iri mika fa'arongo 'ani na Fa'arongo'a Le'a sulia God ne'e rokisia na ngwae ki 'uana na ngwae kwaima nia ki.

²⁰ Ta ne'e, kaimili na ngwae fuana saelana na ala'anga sa Jesus Christ ki. Ma ana kaida'i kami ka fa'arongo 'ani, nia di'ia God 'ana talana ne'e fata. Aia, ma sulia sa Jesus Christ, kaimili amasi kamu 'iri muke ala'ania God ke rokisi kamu fa'asia na malimae'a fasi 'iri muke alu na'a na ngwae kwaima nia ki. ²¹ Sui bore 'ana sa Jesus Christ ka noa'a ta ta'anga'a ana, God kwate ma nia ka ngalia na'a abula ta'anga'a kia ki, 'iri God

ka fa'asaga kia di'ia ne'e nia saga logo sulia na fa'amamana'anga kia ki ana.

6

¹ Sulia kaimili rao fa'inia God, kami amasi kamu ne'e kamu ngalia na kwai'ofe'anga God, noa'a kamu kasi ala'ania na kwai'ofe'anga nia ka leka 'o'o go'o 'ana fuamu'a. ² Osi'ana God ba saea saena Kerekere'a Abu ka 'uri,
 “Ana kaida'i fuana fa'ata'ilana na kwai'ofe'anga nau fuamu'a, nau ku fafarongo 'uana fo'onga'a kamu ki.
 Ma ana fa'i asoa fuana fa'amaurilamu'a, nau ku 'afi kamu.”

Aia, tae ne'e nau ku saea fuamu'a nia 'uri: Kaida'i ne'e na'a na kaida'i muke ngalia na kwai'ofe'anga God, ma ta'ena ne'e na asoa muke ngalia na mauri'a faolu.

³ Kaimili madafia noa'a kami kasi fulia ta ru ta'a, sulia kami 'iri oga ta ngwae kasi 'ugali kami sulia na rao'a kaimili. ⁴ Bore ma kaimili sasi le'a ana kaida'i ki ta'ifau, fasi 'iri na abulalami'a ka fa'ata'inia kami'a ne'e na ngwae rao God ki. Ma osi'ana nia 'una'eri, kami ka mabe fuana ngwae ki ne'e kira kwatea na 'afita'i'anga 'oro ki fuaimili. ⁵ Ma kira ka nangasi kaimili, ma kira ka alu kaimili saena luma ni lokafo, ma kika dau kaimili 'ani ngalungalu'anga. Kaimili ka rao ngangata liu, ma ana ti kaida'i noa'a kami kasi maliu, ma kami ka fiolo logo. ⁶ Kaimili fa'ata'inia fasi kami'a na'a ne'e na ngwae rao God ki 'ani na ru saga ne'e kaimili sasi'i, ma na sai 'i ru'anga kaimili, ma na mabetau'a kaimili,

ma na kwai'ofe'anga kaimili fuana ngwae ki. Ma na Ano'i ru Abu fa'inia na alafe'anga kaimili ne'e mamana, nia ka fa'ata'inia logo. ⁷ Ma na ala'anga mamana kaimili fa'inia na ngasin-gasi'anga God logo, ru ne'eri ki fa'ata'inia logo fasi kaimili na'a ne'e ngwae rao God ki. Aia, na talo kaimili ma na sele ni ofo'a kaimili, nia na'a ne'e abula'anga saga kaimili. ⁸ Ti ngwae kira manata doe aimili, ma ti ngwae ka noa'a. Ma ti ngwae kira ba'atafe kaimili, ma ti ngwae kira ka fata ta'a aimili. Sui bore 'ana kaimili ka fata mamana, ti ngwae kira saea kaimili na ngwae 'oso'oso ki go'o 'ana. ⁹ Sui bore 'ana ti ngwae kira kasi oga sai'a ami'a, na ngwae 'oro ki kira sai ami'a. Ma sui bore 'ana ngwae 'oro ki kira oga kaimili ka mae, kaimili mauri 'ua. Ma sui bore 'ana kira kwatea na'a kwa'ikwa'inga fuaimili, noa'a kira kasi saungi kaimili go'o. ¹⁰ Ma sui bore 'ana ti ru ka fa'aliadila kaimili, kaimili saele'a go'o 'aimili sulia asoa ki. Ma sui bore 'ana kaimili ka dala'a ana ru ki saena magalia, kaimili saiana kami 'afia ngwae 'oro ki, kira ka to'oru ana ru ki 'i langi. Ma sui bore 'ana kaimili kasi to'o ana ru 'oro ki saena magalia, kaimili to'o ana ru le'a ki ta'ifau 'i langi.

¹¹ Kwaima le'a nau kina 'ae ne'e kamu tua 'i Korint, kaimili kerekere na'a sulia na 'afita'i'anga kaimili ki, ma noa'a kaimili kasi sofonga'inia na manata'anga kaimili ki fa'asi kamu. ¹² Noa'a la'u kaimili ne'e bokota na alafe'anga kaimili fuamu'a. Bore ma kamu'a lala ne'e bokota na alafe'anga kamu fa'asi kaimili. ¹³ Nau ku ala'a fuamu'a di'ia kamu

na ngela nau ki. Aia, alafe'anga kamu ke doe fuaimili di'ia logo ne'e kaimili alafe fuaumulu.

Noa'a kamu kasi 'ado fiku fa'inia na ngwae noa'a kasi fa'amamana ki

¹⁴ Aia, noa'a kamu kasi 'ado fiku kamu fa'inia na ngwae noa'a kasi fa'amamana ana sa Jesus Christ ki. Sulia ne'e na ngwae ne'e tua 'olo'olo ma na ngwae ne'e tua abu 'olo'olo, kera mata-mata kwai liu ta'ifau. Ma na madako'anga nia 'afita'i ka tua fiku fa'inia na ma'erodo. ¹⁵ Ma sa Jesus Christ fa'inia sa Saetan, 'afita'i kera ka alua ta'i manata'anga. Ma ta ngwae ne'e fa'amamana ana sa Jesus Christ, nia kasi bolo fa'inia ke rao fiku fa'inia na ngwae ne'e 'aila 'ania sa Jesus Christ. ¹⁶ Ma na Luma Abu God, noa'a kasi le'a fuana ta ngwae ka fo'osia na nunu'i ru ki logo 'i ne'eri. Ma kulu'a na ngwae fa'amamana ki, kulu di'ia na luma abu God. Sulia God ba fata 'uri,

“Nai ba'a tua fa'inia na ngwae nau ki.

Ma nai ba'a leka kwai liu 'i safitada.

Ma nau'a ne'e God kira, ma kira'a ne'e ngwae nau ki.”

¹⁷ Ma na Aofia ka fata la'u 'uri,

“Kamu ka tua matali 'amu'a fa'asia na ngwae ne'e noa'a kasi fa'amamana ki, ma muke fa'asida amu'a.

Ma di'ia kamu kasi sasia tae ki ne'e bulibuli, tama nau ku alafafi kamu.

¹⁸ Di'ia kamu sasi 'una'eri, nai ba'a Ma'a kamu, ma kamu'a ne'e na ngela nau ki.

Nau, na Aofia ngasingasi'a ka tasa, nau ku fata 'una'eri.”

7

¹ Kwaima le'a nau kina 'ae, na ru ne'eri ki God ka eta fata'a 'ani fuaka. Nia ne'e, kuke fa'asikasika kia talaka fa'asia na ta'anga'a ne'e kwate ma na nonika ma na mauri'a kia ki ka bulibuli. Ma kuke tua saga ta'ifau, sulia kulu fu'usi doe'a ana God.

Sa Paul saele'a sulia ala'anga sa Titus ngalia ma'i

² Aia, kaimili oga liu muke kwalo kami. Sulia kami kasi sasia go'o ta ru ta'a fuana ta ngwae, ma kami kasi fa'alia ta ngwae, ma kami kasi 'oosa ta ngwae. ³ Nau kusi saea la'u na ru ne'e ki fuana balufilamu'a. Sulia nau ku saea ka sui na'a kaimili alafe liu fuamu'a. Nia ne'e, ana kaida'i kami mauri 'ua nama ana kaida'i kami mae, 'afita'i ta ru ka lafua na alafe'anga kaimili fuamu'a. ⁴ Nau ku fito'o ma nau ku ba'alafe liu fa'i kamu. Nia ne'e, sui bore 'ana kaimili ka liu ana 'afita'i'anga 'oro ki, nau kusi ma'u, ma nau ku saele'a liu.

⁵ Ma ana kaida'i kami dao 'i Masedonia, ✧ kami kasi to'o na'a ana ta kaida'i fuana mamalo'anga, sulia ne'e 'afita'i'anga ki kasi sui fa'asi kaimili, ma na malimae kaimili ki kira ka olisu'usu'u liu fa'i kaimili, ma kaimili ka manata 'abera liu logo fuamu'a. ⁶ Bore ma God, ne'e saiana fa'asaele'alana ngwae ne'e kira kwaimanatai, nia kwate ma kami ka saele'a ana daolana ma'i sa Titus. ⁷ Na daolana ma'i sa Titus ne'e kwate ma kami ka saele'a, ma kami ka saele'a logo sulia na ala'anga ne'e nia ngalia ma'i, sulia nia saea kamu radua nia'a. Ma nia ka fa'arongo

---

✧ 7:5 2 Korint 2:13

kaimili ne'e kamu oga liu 'iri nai leka dao to'omu'a. Ma nia ka fa'arongo kaimili logo ana kamu kwaimanatai sulia na 'afita'i'anga ne'e kamu kwatea fuaku. Ma nia ka fa'arongo kaimili logo 'ani na alafe'anga mamana kamu fuaku. Ma sulia na ru ne'eri ki, nau ku saele'a liu.

⁸ Sui bore 'ana kamu ka kwaimanatai sulia na kerekere'a ba nau ku kwatea kwau, nau ku manata sulia fasi nia le'a ne'e nau ku kwatea kwau. 'I na'o, ana kaida'i nau ku saiana kaumulu kwaimanatai, ma nau ku kwaimanatai sulia nau ku kwatea kwau. Bore ma liadila'anga kamu kasi tau. ⁹ Ma ana kaida'i ne'e, nau ku saele'a. Nau ku saele'a noa'a la'u sulia kamu kwaimanatai, bore ma sulia kamu fa'asaga na abulalamu'a sulia kamu kwaimanatai. God 'afi kamu ana liadila'anga ne'eri. Nia ne'e sasia kami kasi fa'ali kamu 'ani kerekere'a baera. ¹⁰ Di'ia God fa'aliadila ta ngwae, nia kwai'afi ana 'uana kakari alifa'i 'anga fa'asi ta'anga'a 'iri God ke fa'amauria. Ma nia ne'e ru le'a liu, ma kulu ka saele'a sulia. Bore ma, di'ia ta ngwae ka liadila ma noa'a kasi kakari alifa'i fa'asi ta'anga'a nia, liadila'anga ne'eri nia bolo fa'inia saungilana na ngwae.

¹¹ Muke lisia basi tae le'a ne'e na liadila'anga ne'e leka ma'i fa'asia God ka sasia amu'a. Nia kwate kamu ka oga liu fa'ata'ilana 'olo'olo'a kamu. Kaumulu saeta'a osi'ana nau ku balufia kamu, ma muka ma'u, ma muka oga liua lisilaku, ma muka oga liua sasilana ru saga ki, ma muka oga liua kwatelana matalanga'inga fuana ngwae ne'e abula ta'a. Ana ru ki ta'ifau ne'e kamu sasia, kamu fa'ata'inia na'a ne'e noa'a kamu kasi 'ado fa'inia ana ru ta'a ne'e nia ka sasia.

¹² Nia na'la ne'e sasi nau ku kwatea kwau na kerekere'la baera, noa'la la'u sulia na ngwae ne'e abula ta'la go'o 'ana, ma noa'la la'u sulia na ngwae ne'e nia sasi ta'la fuada ki. Bore ma nau ku kerekere kwau, fasi 'iri kamu ka fa'ata'inia na alafe'anga kamu fuaimili. Ma God ka saiana na alafe'anga kamu nia mamana. ¹³ Nia ne'e sasi kaimili ka saele'a liu sulia.

Ma noa'la la'u na ru ne'eri ki go'o kwate kaimili ka saele'a, osi'ana kaimili saele'a logo sulia sa Titus nia saele'a sulia na ru le'a ki ne'e kamu sasi 'uana radulana. ¹⁴ 'I na'o na'la ma'i, nau ku ba'atafe kamu fuana sa Titus. Ma ana kaida'i nia dao to'omu'a, kaumulu fa'amamana na ala'anga nau ki. Na ru ki ta'ifau ne'e kaimili fata sulia fuamu'a, nia mamana. Ma 'una'eri kaumulu fa'ata'inia na'la ba'atafe'anga kaimili suli kamu fuana sa Titus nia mamana logo. ¹⁵ Nia ne'e, alafe'anga nia fuamu'a doe liu, sulia nia manata to'ona na kwairo'oi 'anga ne'e kamu sasi ana tae ki ne'e nia saea fuamu'a. Ma nia alafe fuamu'a sulia nia manata to'ona kaida'i kamu kwaloa, ma muka fu'usi doe mala ana. ¹⁶ Nau ku saele'a liu sulia nau ku fito'o amu'a.

8

Na kwate'la na ngwae fa'amamana ki

¹ Ngwaefuta nau kina 'ae, kaimili oga 'iri muke saiana tae ne'e fuli 'i safitana na ngwae fa'amamana ki saena aba'i kula 'i Masedonia sulia na alafe'anga God. ² Sui bore 'ana kika liu saena ilito'onga ma na 'afita'i'anga doe ki, kira saele'a liu. Ma sui bore 'ana kika dala'a liu, kira kwatea na'la ru 'oro ki fuana 'afilana

ngwae ki. ³ Nau ku fa'amamana kira kwate ka bolo logo fa'inia tae ki ne'e kira kwatea, ma kira kwate ka tasa liufia na'a tae ne'e bolo fa'inia kira ka kwatea. Ma sulia na kwaiogai'anga kira talada, ⁴ kira ka amasi kaimili logo 'iri mika ala'ania fuana kika 'afia na ngwae ne'e kira fa'amamana ki 'i Judea. ⁵ Kaimili 'arefo, sulia kira sasi 'una'eri. Etaeta kira manata kalia ru God oga kike sasia. Ma kira manata kalia logo sasilana tae ne'e kami oga.

⁶ Ma sa Titus ne'e tala'ae ana rao'a 'i Korint fuana konilana na mani fuana 'afilana na ngwae ki 'i Judea, kaimili ka gani nia 'iri nia ke ngangata ana 'afilamu'a 'uana fa'asuilana rao'a ne'eri. ⁷ Nau ku saiana na fa'amamana'anga kamu doe, ma muka saiana fa'atalo'a, ma muka sai 'i ru, ma muka oga liu 'afilana ngwae ki 'ali'ali, ma na alafe'anga kamu fuaimili ka doe liu logo. Nia ne'e, kaimili ka oga na kwai'afi'anga kamu fuana ngwae 'i Judea ki ka doe logo, sulia na alafe'anga kamu ki.

⁸ Aia, 'ania ala'anga ne'eri, noa'a naisi tu-ara'i kamu la'u fuana sasilana. Bore ma nau ku oga muke saiana na ngwae fa'amamana ki 'i Masedonia, kira 'ali'ali ana kwatelana na kwai'afi'anga kira. Ma nau ku fa'arongo kamu na'a 'ani, 'iri muke fa'ata'inia na doelana alafe'anga kamu ki. ⁹ Kaumulu saiana na alafe'anga na Aofia kia sa Jesus Christ nia doe liu fuaka. Sui bore 'ana nia ka 'inoto'a liu ma'i 'i langi, nia ka alu nia talana 'uana dala'anga 'ani lekalana ma'i ka ru'ufia na noni'i ngwae fasi 'iri ka 'afi kia. Ma sulia na dala'anga nia

ne'e kwatea kulu ka 'inoto'a.

¹⁰ Aia, nau ku saea fasi nia le'a fuamu'a ka fa'asua na koni mani'a ba kamu tala'ae ma'i ana fa'i ngali ba sui kwau. Kamu na'a ne'e ngwae etaeta ne'e kamu koni mani fuana 'afilana ngwae 'i Judea. Ma kamu logo ne'e ngwae etaeta ne'e oga sasilana. ¹¹ Nia ne'e, le'a fuamu'a muke uu ngasi fuana fa'asuilana rao'a ne'e. Ka le'a di'ia na kwaiogai'anga kamu doe fuana fa'asuilana na rao'a ne'e, ka di'ia logo kaida'i ba kamu tala'ae ana. Ma muke kwatea go'o amu'a ta fita mani ne'e kamu bolo fuana konilana ana kaida'i ne'e. ¹² Sulia di'ia na kwaiogai 'anga kamu doe fuana kwatelana kwai'afi'anga, God saele'a sulia ru ne'eri. Osi'ana nia kasi oga kamu ka kwatea na ru ne'e noa'a kamu kasi to'o 'ani ki, bore ma na ru ne'e kamu bolo fuana kwatelana ki.

¹³⁻¹⁴ Na manataku noa'a kasi oga fuana kamu ka to'o ana 'afita'i'anga sulia kamu 'afia na ngwae ne'e kira to'o na'a ana 'afita'i'anga ki. Bore ma nia le'a liu mo fuana kamu ka 'afia na ngwae dala'a ki, sulia kamu to'o na'a ana na ru 'oro ki ana kaida'i ne'e. Ma ana kaida'i nia 'ua ma'i, di'ia kamu to'o ana 'afita'i'anga, ma kira ke to'o ana ru 'oro ki, kike 'afi kamu logo. Di'ia kamu sasi 'una'eri, na bo'obo'onga'a ngwae ki ta'ifau kike lamadu'uni. ¹⁵ Sulia na Kerekere'a Abu ba saea,

“Na ngwae ne'e fikua ru 'oro, noa'a kasi to'o ana ru 'oro liufia na tae ne'e nia bo'obo'o 'uana.

Ma na ngwae ne'e fikua ru ti'iti'i, noa'a kasi to'o go'o ana 'afita'i'anga.”

Sa Titus fa'inia kwaima nia ki

¹⁶ Kaimili ba'atafea liua God sulia nia kwatea na kwaiogai'anga doe fuana sa Titus 'iri nia ka 'afi kamu, di'ia logo na kwaiogai'anga kaimili fuana 'afilamu'a. ¹⁷ Ma ana kaida'i kami saefiloa di'ia nia oga ke 'afi kamu, nia saele'a liu fuana sasilana, sulia nia oga 'afilamu'a ka sui na'a. Ma sulia na kwaiogai'anga nia, nia ka manata 'uana oli'a la'u kwau fa'i kamu. ¹⁸ Kaimili ka kwatea kwau ta'i ngwae ana ngwae asina kia ki na'a fa'inia. Nia'a na ngwae ne'e ngwae fa'amamana ki ta'ifau kira manata doe liu ana sulia na rao'a ngangata nia fuana fa'atalo'a 'ani Fa'arongo'a Le'a. ¹⁹ Ma na ngwae fa'amamana ki kira ka filia fasi 'iri nia leka fa'i kaimili kaida'i kami leka kwailiu fuana konilana na mani fuana ngwae fa'amamana ki 'i Judea. Na ngwae 'oro ki kira ba'atafea na Aofia sulia na rao'a ne'eri. Ma na rao'a ne'eri ki ke ba'a fa'ata'inia logo ne'e kaimili oga liu fuana 'afilana na ngwae fa'amamana ne'e kira dala'a ki.

²⁰ Kaimili lia le'a liu sulia na mani ne'eri, 'asu ta ngwae kata fata fa'ali kaimili. ²¹ Sulia kaimili oga mika sasia na tae ne'e saga 'i maana God ma 'i maana ngwae ki logo ta'ifau.

²² Nia ne'e sasi ma kaimili ka kwatea la'u kwau ta ngwae asina akulu fa'inia sa Titus. Ana kaida'i 'oro ki, ngwae ne'e fa'ata'inia fuaimili ne'e nia oga liua kwai'afi'anga. Ma ana kaida'i ne'e, nia manata fito'o amu'a, ma nia ne'e kwatea nia ka oga liua 'afilamu'a. ²³ Ma sa Titus, nia'a na ngwae rao fa'i nau fuana 'afilamu'a. Ma na ngwae asina ki ne'e kera leka kwau fa'inia, na fiku ta'i ngwae fa'amamana ki kira

fili kera olisida, ma na rao'a kera ke ba'a fa'a 'lino'to'a sa Jesus Christ. ²⁴ Le'a fuana muke fa'ata'inia na alafe'anga kamu fuada, fasi 'iri na ngwae fa'amamana ki ta'ifau, kira ka sai le'a ana ba'atafe'anga kaimili fuamu'a nia mamana.

9

Kwai'afi'anga fuana ngwae ne'e kira fa'amamana ki

¹ Aia, noa'a naisi bo'obo'olo go'lo fuana kerekere'a fuamu'a sulia na kwai'afi'anga ne'e kuke ba'a kwatea kwau fuana ngwae fa'amamana ki ne'e kira dala'a 'i Judea, osi'ana nau ku saiana ne'e kamu tala'ae fuana fikulana mani fuada. ² Nau ku saiana kaumulu oga liu go'lo amu'a na kwai'afi'anga. Ma nau ku ba'atafe kamu fuana ngwae ki 'i Masedonia, nau ku 'uri, "Na ngwaefuta kia ki saena aba'i kula 'i Gris, ana etangilana ma'i ana fa'i ngali ba sui kwau, kira sasi aka'u fuana kwatelana mani fuana kwai'afi'anga." Ma ana kaida'i ngwae 'i Masedonia ki rongoa na ru ne'e, na 'orolada logo ka oga fuana kwai'afi'anga. ³ Aia, nau ku ba'atafe kamu fuana ngwae 'i Masedonia ki ne'e muka sasi aka'u na'a ana fikulana mani. 'Una'eri, ana kaida'i ne'e, nau ku fi'i kwatea kwau siaumulu na ngwae asina baera ki, fasi 'iri kika 'afi kamu 'uana fa'asuilana fikulana mani, 'asu 'ubani na ba'atafe'anga nau fuamu'a noa'a kasi mamana. ⁴ Ma di'ia noa'a kamu kasi sasi aka'u, ma di'ia ti ngwae fa'amamana 'i Masedonia kira ke leka ma'i fa'i nau kaida'i nau ku leka kwau siamu'a, ma kira ke lisia ne'e

noa'a kamu kasi sasi aka'u ana mani kaumulu, kaimili ke 'eke sulia na manata fito'o 'anga kaimili ana kaumulu. Ma kaumulu bore muke ba'a 'eke liu logo. ⁵ Nia ne'e, nau ku saea fasi nia le'a fuana nau ku kwatea na'a kwau na ngwae asina ne'eri ki fasi 'iri kira ka leka kwau siamu'a 'i na'o, 'iri kika 'afi kamu fuana na sasi aka'u 'anga ana mani ba kamu eta fata'a 'ania. 'Una'eri, na kwatea'a kamu ke tua masia kaida'i nai leka kwau. Ma ngwae ki ta'ifau kira ka saiana kaumulu kwatea na mani ne'eri sulia na kwaiogai 'anga kamu talamu'a, ma noa'a la'u sulia ta ngwae ne'e su'uma'i kamu.

⁶ Aia, noa'a kamu kasi manata bura ana tae ba na tarifula'a nia saea: Di'ia kulu fasia na maga ru ti'iti'i ki, ru ti'iti'i logo ne'e kuke ba'a gonia. Ma di'ia kulu fasia na ru 'oro ki, na ru 'oro ki logo ne'e kuke ba'a gonia. ⁷ Nia ne'e, ngwae ki ta'ifau kira ka kwatea tae ne'e kira saiana nia le'a. Ma noa'a 'iri le'a fuana ta ngwae ka kwatea tae ne'e noa'a nia kasi oga kwatelana. Ma noa'a kasi le'a fuana ta ngwae ka kwatea sulia nia fia fasi kira su'uma'inia. Osi'ana God saele'a fuana ngwae ne'e saele'a fuana kwatea. ⁸ Ma God totolia kwatelana ru 'oro ki fuamu'a liufia tae ne'e kamu bo'obo'o 'uani, fasi 'iri ana kaida'i ki ta'ifau muke ba'a to'o ana ru ki ta'ifau ne'e kamu bo'obo'o 'uani, ma muke to'o ana na ru ki logo fuana kwatelana fuana 'afilana la'u ti ngwae. ⁹ Sulia na Kerekere'a Abu ba saea,

“Kira ka kwate doe liu fuana ngwae dala'a ki, ma God noa'a kasi takadalafa kwai'afi'anga kira.”

¹⁰ Ma God nia ne'e kwatea na maga ru ki fuana ngwae ne'e fasi ru, 'iri ka alua fanga. Ma ka 'una'eri logo, God ke ba'a kwatea na ru ki fuamu'a, fasi 'iri muke kwatea ti ru fuana ngwae ne'e kira to'o ana 'afita'i'anga. Ma kamu ke ba'a to'o ana na ru le'a 'oro ki logo, di'ia na ngwae ne'e fasia na maga ru ki ke ba'a gonia na fanga 'oro ki. ¹¹ Sulia ana kaida'i ki ta'ifau, God kwate kamu ka to'o ana ru ki ne'e bolo fuana 'afilana ngwae ki, fasi 'iri kira ka ba'atafea God fuana kwai'afi'anga ne'e kamu ke ba'a kwatea ma kira ke ba'a ngalia fa'asi kaimili.

¹² Na ru ne'e kamu kwatea, nia ke ba'a 'afia na ngwae God ki, ma nia kwatea na ngwae 'oro ki logo kira ka ba'atafea God. ¹³ Kamu ke ba'a fa'a 'inoto'a God 'ania kwate'a doe kamu ki. Na kwate'a doe kamu ki fuada ke ba'a fa'ata'inia ne'e kamu ro'o sulia na Fa'arongo'a Le'a sa Christ. ¹⁴ Ma kira ke fo'o fuamu'a 'ani alafe'anga osi'ana na alafe'anga God ne'e nia fa'ata'inia fuada 'ani kamu'a. ¹⁵ Aia, kulu ka ba'atafea God sulia na Ngela nia. Osi'ana nia na'a ne'e kwate'a le'a ka tasa liu ne'e God kwatea fuaka. Noa'a ta ala'anga kasi bolo fuana fadalana kwate'a ne'eri.

10

Sa Paul ke ba'a kwatea kwa'ikwa'inga fuana ngwae fa'amanata rora ki 'i Korint

¹ Aia, nau'a sa Paul, nau ku amasi kamu 'ani ta'i ru. Nau ku amasi kamu 'ani falafala ana enoen'anga di'ia logo falafala sa Jesus Christ, sui bore 'ana ti ngwae amu'a kira ka saea nau ku ma'u ma nau ku enoen'ana kaida'i nau ku tua

fa'i kaumulu, bore ma fatalaku nia ngasingasi'a ana kaida'i nau ku tua tau fa'asi kamu ma nau ku kerekere kwau. ² Nau ku amasi kamu, muke fa'asaga na abulalamu'a, 'iri na fatalaku fuamu'a noa'a kasi ngasingasi'a ana kaida'i nau ku dao kwau siaumulu. Sulia nau ku saiana nau ku bolo fuana dalelana na ngwae ne'e kira saea kaimili leka go'o 'aimili sulia na falafala ta'a saena magalia. ³ Nia mamana kulu tua 'ua saena magalia. Bore ma ana kaida'i kaimili fu'a fa'inia na malimae kaimili ki, kaimili kasi fu'a 'ani falafala ta'a ki saena magalia. ⁴ Sulia na ra'unga ne'e kami fu'a 'ani noa'a la'u fa'asia ngwae ki. Bore ma na ra'unga kami ki leka lala ma'i fa'asia God ne'e kwatea na ngasingasi 'anga fuaimili fasi 'iri kami ka fa'alia na ru ngasingasi'a malimae kaimili ki. Kaimili saiana liufilelana na manata'anga 'oso'oso ki, ⁵ ma kami ka saiana osilana fa'amanata'anga 'oso'oso ne'e ngwae lafe ki kira alua fuana fonelana na ngwae ki 'iri kira kasi saiana God. Ma kaimili ka saiana liufilelana na manata'anga rora ngwae ki, ma kami ka olisida 'iri kira ka ro'osulia na fatalana sa Jesus Christ. ⁶ Ma ana kaida'i kamu fa'ata'inia ne'e kamu ro'osulia ta'ifau na'a ala'anga kaimili ki, kami sasi aka'u fuana kwatelana kwa'ikwa'inga fuana sa tai amu'a ne'e noa'a kasi ro'osuli kami.

⁷ Fuila kamu ka saiana tae ki ne'e fuli 'i safitamua. Ta ngwae amu'a ne'e fia nia na ngwae rao sa Jesus Christ, le'a fuana nia ka sai logo aimili ne'e ngwae rao mamana sa Jesus Christ ki. ⁸ Sulia na Aofia kwatea mamana'anga fuaimili 'uana tala'i lamu'a. Ma nia ka ba'e

kaimili fuana 'afilamu'a, ma noa'a la'u fuana fa'alilamu'a. Nau ku fata lafu nau sulia na ngasingasi'anga na Aofia kwatea fuaimili. Sui bore 'ana ka 'una'eri, nau kusi 'eke go'o. ⁹ Noa'a nau kusi oga muke manata fasi nau ku fa'ama'u kamu 'ani kerekere'a ki ne'e nau ku sasi fuamu'a, ¹⁰ osi'ana ti ngwae kira fata 'uri, "Na kerekere'a sa Paul ki nia ngasingasi'a. Bore ma ana kaida'i nia tua fa'i kulu, nia ma'uma'ula ma noa'a kasi sai go'o ana ala'anga." ¹¹ Aia, na ngwae ne'e saea ru ne'eri, nia le'a fuana nia ka saiana na tae ne'e kaimili fata 'ani ana kaida'i kaimili kerekere, nia bolo na'a fa'inia na tae ki ne'e kaimili ke sasi'i ana kaida'i kaimili ke tua fa'i kamu.

¹² Noa'a kaimili kasi fa'abolota'i kaimili fa'inia na ngwae rao ba saea kira 'inoto'a liu. Ma kira ka fata lafuda talada ru noa'a kasi bolo fa'inida! ¹³ Ma kaimili nini'a, noa'a kaimili kasi fata lafu kaimili fa'inia ta ngasingasi'anga ne'e noa'a kami 'iri to'o ana. Bore ma kaimili, mike lafu kaimili sulia rao'a ne'e God araba'e kami fuana sasilana, ma kamu'a ne'e ti ngwae logo ana rao'a ne'eri. ¹⁴ Noa'a kami kasi rora kaida'i kaimili saea ne'e kaimili to'o ana ngasingasi'anga fafi kamu, sulia kaimili na ngwae etaeta ne'e kami leka daofa'i liu 'uamu'a fa'inia na Fa'arongo'a Le'a sa Jesus Christ. ¹⁵ Noa'a kaimili kasi saea kaimili to'o ana mamana'anga fafia na rao'a ne'e ti ngwae matamata sasia saena ma'e fanoa ki ne'e God noa'a kasi ba'e kaimili 'uana. Ma kamu'a ti ngwae ne'e God ba'e kaimili fuamu'a, kaimili oga na fa'amamana'anga kamu ka doe ma ka ngasingasi'a. Ma kaimili ka oga logo sasilana na

rao'a doe ka tasa fa'i kamu. ¹⁶ Ma buri 'ana ne'e kaimili rao logo fa'i kamu, kami ka daraninia fanoa ki fuana fa'atalonga'ilana Fa'arongo'a Le'a. Ma noa'a kami kasi oga mika saea kami to'o ana mamana'anga fafia na rao'a ne'e ti ngwae matamata sasia ana ma'e fanoa ne'e God asunga'inida 'uana.

¹⁷ Sulia na Kerekere'a Abu ba saea, "Di'ia ta ngwae oga ka fata lafu nia, nia ka fata lafua go'o 'ana sulia tae ne'e God sasi'i." ¹⁸ Ma na ngwae ne'e fata lafu nia talana, nia noa'a kasi to'o ana 'inoto'anga. Bore ma na ngwae ne'e God nia alafafia, nia na ngwae 'inoto'a mamana.

11

Na ngwae 'oso'oso ne'e kira saea kira na ngwae lifurongo mamana ki

¹ Sui bore 'ana nau ku fia noa'a nia kasi totolia fuana ngwae ka fata sulia nia'a talana, nau ku oga muke mabetau basi fa'i nau, kaida'i nau ku fata suli nau talaku. ² Nau ku manata 'abera suli kaumulu, di'ia logo ne'e God manata 'abera amu'a. Sulia kaumulu di'ia ta kini sari'i la'ula'u ba nau ku alu fafia masia daolana ma'i sa Jesus Christ. Aia, na sari'i ne'e kira alu fafia fuana na 'afe'a, nia ka tua fa'asia na ngwae matamata ki. ³ Nau ku manata 'abera suli kamu, 'asu mu kata fa'amamana ana fa'amanata'anga ti ngwae, ma na alafe'anga kamu fuana sa Jesus Christ ka takalo, di'ia ba 'i Eve 'ua na'a ma'i nia fa'amamana ana soke'a na loi. ⁴ Nau ku manata 'abera amu'a, 'asu 'ubani 'ali'ali mu kata fa'amamana ana na fa'amanata'anga ne'e

matamata fa'asia na fa'amanata'anga kaimili. Sulia di'ia ta ngwae leka kwau siaumulu, ma nia ka fa'arongo 'ani fa'arongo'anga matamata sulia sa Jesus, kaumulu kata fi'i fa'amamana go'o 'aumulu ana. Ma kaumulu ka ma'udi 'uana ngalilana ta mango'i ru ne'e matamata fa'asia na Ano'i ru Abu ne'e kamu ngalia ana kaida'i kaimili fa'arongo 'ani.

⁵ Aia, ma na ngwae ne'e kira leka kwau siaumulu ki, ma kika saea kira na lifurongo talinga'i ki, nau kusi manata go'o fasi kira talinga'i ka liufi nau. ⁶ Sui bore 'ana noa'a naisi saiana ala'anga le'a, nau ku saiana ru 'oro ki ana Fa'arongo'a Le'a. Kaumulu saiana na ru ne'eri, osi'ana kaimili fa'amanata kamu ana kaida'i 'oro ki.

⁷ Ana kaida'i nau ku fa'arongo 'ani Fa'arongo'a Le'a God fuaumulu, noa'a naisi gani kaumulu 'uana ta folifoli'a, ma ta ta'i maga mani bore ka noa'a go'o. Ma ana kaida'i nau ku tua siaumulu, nau ku fa'ati'iti'i nau fasi 'iri kaumulu ka ngalia 'inoto'anga. Fa'uta, kaumulu fia fasi nau ku sasi rora ne'eri'a? ⁸ Ana kaida'i nau ku fa'amanata kaumulu, ti ngwae ne'e kira fa'amamana saena fanoa matamata ki, kira foli nau. Nia ne'e, nau ku ngalia ru ki fa'asida, fasi 'iri nau ku 'afi kaumulu. ⁹ Ma ana kaida'i nau ku tua fa'i kaumulu, di'ia nau ku oga ta mani, noa'a naisi gani kaumulu go'o 'uana. Ma na ngwae asina ki ne'e kira leka ma'i fa'asia 'i Masedonia ne'e kira kwatea ru ne'e nau ku oga'i ki. Noa'a naisi gani kaumulu 'uana ta ru, ma noa'a naisi ba'a gani. ¹⁰ Ma nau ku

fata lafu nau sulia nau kusi gani kaumulu 'uana ta ru. Ma ru ne'eri, nia 'afita'i ka rokisi ana ta kaida'i, sulia nau kusi ba'a ngalia ta mani fa'asia ta ngwae saena aba'i kula 'i Gris ta'ifau. Na ru ne'eri nia mamana di'ia logo na fatalana sa Jesus Christ ne'e nia mamana. ¹¹ Sali kamu manata rora fasi nau kusi alafe fuamu'a sulia nau kusi ngalia mani fa'asi kaumulu. Bore ma God saiana ne'e nau ku alafe liu fuamu'a.

¹² Nai ba'a ina'u go'lo 'aku ana falafala ne'eri, fasi 'iri na ngwae ne'e kira saea kira ngwae lifurongo ki, noa'a kira kasi bolo fa'inia saelana na rao'a kira ne'e le'a ka di'ia na rao'a kaimili. ¹³ Kira saea kira na lifurongo ki, bore ma kira noa'a la'u na lifurongo mamana sa Jesus Christ ki. Kira soke kaumulu 'ani rao'a kira ki, 'iri kamu ka manata fasi kira ne'e lifurongo ki. ¹⁴ Ma noa'a nau kusi 'arefo go'lo ana ru ne'e, sulia sa Saetan bore, nia saiana ka rokisi fasi 'iri ka lia di'ia ta 'ainsel ana madako'anga. ¹⁵ Nia ne'e, noa'a kulu kasi 'arefo di'ia na ngwae rao sa Saetan ki logo, kira kwate ma kira talada ka lia di'ia ngwae rao mamana God ki. Kike ba'a ngalia na'a kwa'ikwa'inga doe ne'e bolo fa'i kira sulia na abula ta'anga'a kira ki.

Sa Paul fata lafua sulia ru ki fa'ata'inia nia ngwata'uta'u

¹⁶⁻¹⁷ Sui bore 'ana nau noa'a kusi oga fata ba'alafe'a, nini'ari nai ba'a fata lafu nau suli nau talaku. Kaida'i nau ku fata suli nau talaku 'una'eri, ti ai aumulu fia fasi nau ku ala'a di'ia ngwae bolebole'a ki, nama nau noa'a kusi ala'a sulia tae ne'e na Aofia saea. Sui bore 'ana muka

manata 'una'eri, rongo basi sulia tae ne'e nai saea. ¹⁸ Buri 'ana kaida'i ne'e ti ngwae kira fata lafu kira talada, kamu ba ro'o logo sulida. 'Una'eri kaumulu ta'ifau muke fafarongoa basi ru ne'e nai saea fuamu'a sulia nau'a talaku. ¹⁹ Ma kaumulu fia fasi kamu sai'i ru liu, bore ma kamu ka ma'udi fuana rongolana ngwae ne'e ala'alada noa'a kasi bolo. ²⁰ Kaumulu ka ala'anida go'o amu'a fuana kira ka 'a'ana fafi kaumulu, ma kira ka ngalia na ru kaumulu ki, ma kira ka soke kaumulu, ma kira ka fata lafuda talada, ma kira ka fa'a 'eke'a kaumulu 'ani kwa'i bokotalana maamu'a. ²¹ Kaimili noa'a kasi sasi 'una'eri amu'a. Ma fa'uta ne'e kaumulu ka fia fasi kaimili rora, sulia kami kasi sasi 'una'eri aumulu?

Na ngwae ne'e fia kira ta lifurongo talinga'i ki, kira fata lafu kira talada. Ma nau'a logo, nai fata lafu nau ka di'ida logo, sui bore 'ana noa'a kasi le'a fuana fata'a 'una'eri. ²² Aia, kira saea kira ngwae 'i Jiu ki. Ma nau'a ta ngwae Jiu logo. Kira saea kira kwalafa sa Israel fa'inia sa Abraham. Ma nau'a ta ngwae logo ana kwalafa sa Israel fa'inia sa Abraham. ²³ (Nau naisi oga fata lafu laku sulia nau'a talaku 'uri.) Kira saea kira ngwae rao sa Jesus Christ ki. Bore ma nau'a na'a ne'e ngwae rao le'a sa Jesus Christ ka liufida. Sulia nau ku rao ngasingasi'a ka liufida, ma ngwae ki kika alu nau saena luma ni lokafo ana kaida'i 'oro ki ka liufida, ma ngwae ki ka nangasi nau ana kaida'i 'oro ki ka liufida, ma karangi nau ku mae ana kaida'i 'oro ki ka liufida. ²⁴ Lima kaida'i ki na ngwae doe Jiu ki kira nangasi nau 'ania uulu akwala ma siko fa'i kwa'inga. ²⁵ Ma

uulu kaida'i ki na ngwae doe 'i Rom ki kira nangasi nau 'ani ma'e 'ai. Ma ana ta'i kaida'i, ti ngwae kira iliili 'uana saungilaku 'ani 'uilaku 'ani fau ki. Ma uulu kaida'i ki na faka ne'e nau ku leka 'ani ka kuru fa'i nau, ma ana ta'i kaida'i nau ku tua saena asi sulia ta'i rodo ma ta'i asoa. ²⁶ Ma ana leka'a 'oro nau ki, nau ku dao to'ona 'afita'i'anga 'oro ki ana kafo afe ki, ma ana ngwae bilibili ki, ma sulia na ngwae Jiu ki, ma na ngwae kwaita ki ne'e kira malimae'a aku. Ma nau ku dao to'ona 'afita'i'anga saena fanoa doe ki, ma saena aba'i kula kwasi, ma saena asi logo. Ma ti kaida'i na ngwae ne'e soke ma kira ka saea kira ngwae fa'amamana ana sa Jesus ki, kira kwatea logo na 'afita'i'anga doe ki fuaku. ²⁷ Nau ku rao ngangata liu, ma ti rodo noa'a nau kusi maliu. Ma ti kaida'i nau kusi to'o ana fanga ma noa'a nau kusi kwa'u. Ma ti kaida'i nau ku gwari sulia nau ku olidoko liu ana toro. ²⁸ Noa'a la'u na ru ne'eri ki go'o 'ana, sulia ana fa'i asoa ki ta'ifau go'o nau ku to'o ana 'afita'i'anga osi'ana nau ku manata 'abera sulia na fiku ta'i ngwae fa'amamana ki ta'ifau. ²⁹ Ma di'ia ta ngwae ne'e fa'amamana ma ka dao to'ona 'afita'i'anga sulia ilito'onga doe, nau ku to'o ana 'afita'i'anga logo, sulia nau ku manata 'abera ana nia'a. Ma di'ia ta ngwae ka sasia ta ru ta'a, nau ku kwaimanatai.

³⁰ Du'ungana kira su'uma'i nau ku fata lafu nau suli nau'a talaku, nau ku fata sulia na ru ki ne'e fa'ata'inia nau ta ngwae ngwata'uta'u.

³¹ God na Ma'a na Aofia kia sa Jesus, nia saiana tae ne'e nau ku saea nia mamana. Nau ku oga

ngwae ki ta'lifau kira ka ba'atafea God tua tua firi. ³² Ana kaida'i nau ku tua 'i Damaskas, na ngwae ne'e sa Aretas na tatalafa'a filia 'uana gwaunga'inga fafia fanoa ne'eri, nia ka kwatea ngwae ana fuani oro ki kika folo 'afia na ma'e tafa ki ana ma'e fanoa ne'eri, fasi 'iri kira ka dau nau ana kaida'i nau ku ru'u 'i maa. ³³ Bore ma ti ngwae kira kwai'afi aku, kira ka alu nau saena kukudu doe, ma kira ka fa'akoso nau sulia na maa 'olofolo ana 'odoa ne'eri 'uana 'i maa, ma nau ku tafi.*

12

Na ru God fa'ata'ini'i fuana sa Paul ki

¹ Kira su'uma'i nau ku fata lafu nau suli nau'a talaku, bore ma fata'a 'una'eri noa'a nia 'iri fa'amamana ne'e nau'a na lifurongo. Sui bore 'ana ka 'una'eri, nau ku fata sulia na ru na Aofia nia fa'ata'ini'i fuaku. ² Aia, na akwala ma fai fa'i ngali sui na'a, God ka ngali nau 'uana kula ne'e God tua ana 'i langi. (Aia, nau ku kina bore na noniku logo taka ne'e dao 'i ne'eri, nama God go'o 'ana taka ne'e fa'ata'inia ru ne'e ki fuaku, sulia ta'ifilia God go'o ne'e saiana.) ³⁻⁴ Aia, nau ku saea la'u, nau ku sai go'o ana God nama ne'e ngali nau 'uana 'i langi. (Ma nau kusi saiana na noniku dao logo 'i ne'eri taka, nama God go'o ne'e fa'ata'inia fuaku, sulia ta'ifilia God ne'e saiana.) Aia, ma ana kaida'i ne'e nau ku tua 'i langi, nau ku rongoa na ru ni 'arefo'anga ki ma ka 'afita'i ta ngwae ka saea 'ani ala'anga saena magalia ne'e. ⁵ Na lialiata ne'eri ru fuana

* **11:33** lisia nunu'i ru ana Acts 9:25

fata lafulaka fa'inia. Bore ma nau noa'a kusi sasi 'una'eri. Sulia na ru ne'e nau ku fata lafu nau sulia na ru ne'e fa'ata'inia fasi nau'a ngwae ngwata'uta'u. ⁶ Ma di'ia nau ku oga tafelaku, nia totolia fuaku nau ku fata 'una'eri sulia na fatalaku nia mamana. Bore ma, noa'a nau kusi tafe nau, sulia noa'a nau kusi oga ngwae ki kira ka fia fasi nau'a na ngwae doe liufia na ru ne'e kira lisia nau ku sasi'i ki, ma na ru ne'e kira ka rongoa nau ku sae'e ki.

⁷ Aia, God ala'ania na'a mata'inga fuaku 'iri noa'a naisi fata naunau sulia na ru le'a 'oro ne'e nau ku lisida 'i langi ki. Ma na mata'inga ne'e, sa Saetan ne'e sasia 'iri ka fa'afi nau fasi 'iri nau kusi naunau. ⁸ Ma uulu kaida'i ki ne'e nau ku fo'o, ma nau ku amasi na Aofia 'iri nia ka lafua. ⁹ Bore ma nia olisi nau ka fata 'uri, "Na kwai'ofe'anga nau ta'ifilia, nia na ru ne'e 'oko bo'obo'o 'uana. Sulia di'ia 'oko ngwata'uta'u, na ngasingasi'anga nau fuana 'afilamu'a ke ba'a doe ka tasa." Sulia ru ne'eri, nau ku saele'a liu, ma nau ku fata lafu nau sulia na ngwata'uta'unga nau, 'iri na ngasingasi'anga sa Jesus Christ ka kwai'afi aku. ¹⁰ Nau ku saele'a go'o 'aku fafia na 'afita'i'anga nau ki sulia sa Jesus Christ. Nau ku saele'a go'o 'aku di'ia kira ka fata fa'ali nau, nama kira ka fa'akaisi nau. Nia le'a go'o 'ana di'ia nau ku to'o ana ngwata'uta'unga, sulia ana kaida'i nau ku ngwata'uta'u, sa Jesus Christ nia ka fa'angasingasi nau.

Sa Paul ka manata 'abera fuada ngwae 'i Korint ki

¹¹ Aia, nia noa'a kasi totoli nau fuana fata lafulaku, bore ma kaumulu ne'e kwate ma nau ku fata 'una'eri. Fuila kaumulu ka ba'atafe nau go'o 'aumulu. Sui bore 'ana nau na ngwae go'o aku, na ngwae ba kira saea kira 'ani lifurongo talinga'i ki, noa'a kira kasi doe ka liufi nau. ¹² Ana kaida'i nau ku rao 'i safitamua 'ania mabetau'a, God sasia na ru fa'anada'a 'oro ki 'ani nau. Ma na ru ne'eri ki, nia ka fa'ata'inia ne'e nau'a na ngwae lifurongo mamana. ¹³ Na ru nau ku sasia fuamu'a ki, nia di'ia ru ne'e nau ku sasia fuana fiku ta'i ngwae fa'amamana ki ta'ifau. Ta'i ru ne'e kasi di'ia na ru nau ku sasia ana fanoa matamata ki: Nau kusi gani ta mani aumulu fuana 'afilaku. Ma kaumulu saea nau ku sasia ru ta'a aumulu 'una'eri, bore ma noa'a naisi fata ni kwaimanatai'anga ana kaida'i ne'eri fasi 'iri muke rufuanata nau.

¹⁴ Ana kaida'i ne'e, nau ku sasi aka'u na'a 'iri nai dao la'u to'omulu ana uula kaida'i. Ma nia di'ia logo 'i na'o, noa'a nau kusi gania ta mani fa'asi kamu. Sulia noa'a naisi oga go'o na mani kamu ki. Na ru nau ku oga lala ne'e 'iri kamu ke saele'a kaida'i nai dao kwau. Nau ku di'ia ta ma'a fuaumulu, sulia nau ku kwai'afi kamu 'uana fa'amamana'anga ana sa Jesus Christ. Ma noa'a kasi bolo fasi 'iri ne'e ngela ki kira ka kwate mani fuana ma'a kira, ma ka le'a fuana ma'a ka kwate mani fuana ngela nia ki. ¹⁵ Ma di'ia nau ku kwatea na ru nau ki ta'ifau fa'i nau talaku logo 'uana 'afilamu'a, nau ku saele'a go'o 'aku. Fa'uta, na alafe'anga kaumulu fuaku ti'iti'i go'o 'ana, sulia na alafe 'anga nai fuaumulu nia gwa'ilinga?

¹⁶ Aia, kaumulu saiana noa'a naisi gania ta mani fa'asi kamu. Bore ma na malimae nau ki kira fata 'uri, "Sa Paul to'lo ana ta'i manata'i ngwae ago fuana 'osolamu'a." ¹⁷ Ma kaumulu saiana na ala'anga ne'eri noa'a kasi mamana. Ma noa'a nau kusi ba'eda kwau ngwae ki siaumulu fuana 'aurafulamu'a 'uana mani. ¹⁸ Nau ku amasia sa Titus 'iri nia leka kwau siamu'a, ma nau ku kwatea kwau ta'i ngwae asina la'u fa'inia. Ma kaumulu sai mamana ana sa Titus kasi obosi kamu go'lo 'uana ta mani. Ma kaumulu saiana sa Titus fa'i nau, kero'lo sasia na ru saga ki ne'e bolo ma ka saga ta'ifau go'lo.

¹⁹ Sali kamu fia fasi kami ala'a 'una'eri fuana fonelami'a talami'a. Aia, na manataku noa'a kasi 'una'eri. Sulia God saiana na ru ne'e kami sae'e ki, nia leka sulia na ru ne'e sa Jesus Christ nia oga kami ka sae'e ki. Kwaima le'a nau kina 'ae, na ru ki ta'ifau ne'e kaimili sasi'i, kaimili sasi'i fuana 'afilamu'a. ²⁰ Nau ku manata 'abera, 'asu 'ubani nau kutu leka kwau, nau ku lisia na abula'anga kamu ki ka matamata fa'asia na ru ne'e nau ku oga. Ma dilia nia 'una'eri, nai kwatea kwa'ikwa'i 'anga fuamu'a, ma noa'a kamu kasi saele'a sulia. Nau ku manata 'abera 'asu 'ubani ti ngwae 'i lo'oba kira kata olisu'usu'u, ma kira ka kwaimamagolai, ma kira ka saeta'a, ma kira ka manata gu'ugu'u, ma kira ka fata ta'a, ma kira ka ala'a sulia ngwae matamata ki, ma kira ka lafe, ma na falafala kira ki noa'a kasi saga. ²¹ Ma nau ku manata 'abera 'asu 'ubani nau kutu leka la'u ma'i, ma God ka sasia nau ku 'eke suli kaumulu. Ma nai ba'a angi sulia na ngwae 'oro aumulu, kira sasia ru ta'a

ki, ma noa'a kira kasi kakari alifa'i fa'asia na kakabara'anga kira ki.

13

¹ Aia, nai ba'a dao kwau siaumulu uula kaida'i. Na Kerekere'a Abu ba saea, "Noa'a kamu kasi matalangani ta ngwae leleka muke rongoa ta ro ngwae nama ta uulu ngwae ne'e fata mamana sulia tae ne'e nia sasia." ² Ana ruana kaida'i nau ku leka ma'i, nau ku fa'abasua na ngwae ki amu'a ne'e abulalada ta'a. Ma ana kaida'i ne'e, nau ku fa'abasuda logo saena kerekere'a ne'e. Ma ana kaida'i nai ba'a dao ma'i siaumulu, noa'a ta ngwae ne'e sasia ta ru ta'a ka tafi fa'asia na kwa'ikwa'inga nau fuana. ³ Ana kaida'i ne'eri, kamu ke ba'a sai le'a ana sa Jesus Christ ne'e kwatea ala'anga fuaku fasi 'iri nau ku fata 'ania. Ma ana kaida'i nia ka sasia ta ru fuamu'a, nia kasi ngwata'uta'u. Bore ma nia ka fa'ata'inia na ngasingasi'a doe fuamu'a. ⁴ Sulia sa Jesus Christ ngwata'uta'u kaida'i kira foto'ia ana 'ai rara folo, nia ka tata'e fa'asia na mae'a sulia na ngasingasi'anga doe God. Ma kaimili ka ngwata'uta'u logo di'ia sa Jesus Christ, bore ma kaimili ke ba'a to'o ana ngasingasi'anga doe God sulia sa Jesus Christ, ana kaida'i mike leka kwau siaumulu.

⁵ Nia le'a fuamu'a muke manata sulia na mauri'a kaumulu ki, fasi 'iri muka saiana na abula'anga kamu ki bolo fuana ngwae ne'e kira fa'amamana ana sa Jesus Christ ki nama noa'a. Kaumulu saiana sa Jesus Christ go'o ne'e tua saena maurilamu'a. Ma di'ia noa'a nia kasi tua saena maurilamu'a, na fa'amamana'anga

kaumulu ki noa'a kasi mamana. ⁶ Nau ku oga muke saiana na fa'amamana'anga kaimili nia mamana. ⁷ Ma kami ka fo'osia God fasi 'iri muke mango fa'asia abula ta'anga'a. Ma noa'a kami kasi fo'o go'o 'aimili 'una'eri 'iri ta ngwae ka fia fasi na rao'a kaimili nia le'a. Kami fo'o 'una'eri 'iri kaumulu ka sasia na ru saga, bore 'ana ti ngwae kira fia fasi na rao'a kaimili na ru 'o'o go'o 'ana. ⁸ Kaimili sasi go'o na ru sulia fa'amanata'anga mamana, ma noa'a kami kasi uu fonea fa'amanata'anga mamana. ⁹ Kaimili saele'a mika ngwata'uta'u, di'ia kamu ngasingasi'a mamana. Ma kaimili fo'o fasi 'iri muke fa'asaga abulalamu'a ta'ifau. ¹⁰ Nia ne'e sasi nau ku keresia na'a ru ne'eri ki ana kaida'i nau ku tua tau kwau 'ua fa'asi kaumulu. Nau ku sasia fasi 'iri ana kaida'i nau ku leka kwau siaumulu, nau kusi balufi kamu 'ani na ngasingasi'anga ne'e na Aofia kwatea fuaku. Nia kwatea na'a ngasingasi'anga ne'eri fuaku 'iri nau ku 'afi kamu, ma noa'a la'u fuana fa'alilamu'a.

Na ala'anga 'isi ki

¹¹ Aia, ngwae asina kina 'ae, na ru ne'eri ki go'o ne'e nau ku saea fuaumulu. Muke rokisia falafala kamu ki, ma muke fafarongoa na ru ne'e nau ku keresia kwau fuamu'a, ma muke tua 'ani ta'i manata 'i ngwae, ma muke tua 'ani aroaro'a fa'i kamu talamu'a. Ma God ne'e alafe fuaka ma ka kwatea aroaro'anga, nia ke ba'a tua fa'i kamu.

¹² Aia, muke fa'ata'inia na'a alafe'anga kaumulu ki fuaumulu kwailiu ana kaida'i muke lisi kaumulu kwailiu.

Na ngwae God ki ta'ifau 'i ne'e, kira kwatea na ala'anga le'a le'a kira ki fuaumulu.

¹³ Ma nau ku fo'o fasi 'iri na Aofia sa Jesus Christ ka kwai'ofe aumulu, ma God ka alafe fuaumulu, ma na Ano'i ru Abu ka tua fa'i kamu ta'ifau.

**Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga
Kwara'ae
The New Testament and Genesis in the Kwara'ae
language of the Solomon Islands
Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38